

Lämpliga objekt för METSO-handlingsplanen





Innehållsförteckning

- 3** METSO-handlingsplanen

- 4** Lundar

- 7** Moskogar som är viktiga för den biologiska mångfalden

- 8** Torvmarker som är viktiga för den biologiska mångfalden

- 11** Skogar kring vattendrag

- 12** Lövsumpskogar och svämskogar

- 15** Skogbevuxna berg, stup och blockfält

- 16** Livsmiljöer med skogar på kalkberg och ultrabasisk mark

- 19** Solexponerade åsmiljöer

- 20** Trädbevuxna vårdbiotoper

- 23** Mångfaldsobjekt vid landhöjningskusten

Utgivare: Miljöministeriet, PB 35,
00023 STATSRÅDET, www.ym.fi/sv, och
Jord- och skogsbruksministeriet, PB 30,
00023 STATSRÅDET, www.mmm.fi/sv

Pärmbild: Antti Below/Miljöförvaltningens bildbank

Layout: miljöministeriet

Tryck: Grano Oy, 2018

Femte omarbetade upplagan

Publikationen finns också på internet:

www.metsopolku.fi/sv-fi > Material

Mer information: Monimuotoisuudelle arvokkaiden
metsäympäristöjen tunnistaminen. METSO-ohjelman
luonnontieteelliset valintaperusteet 2016–2025, 76 s.

**[http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/
handle/10024/74890](http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/74890)**

Skogsägare - trygga din skogs biologiska mångfald med METSO

Målet för METSO, handlingsplanen för den biologiska mångfalden i skogarna, är att stoppa utarmningen av skogbevuxna naturtyper och skogsarter och att etablera en gynnsam utveckling för den biologiska mångfalden före år 2025.

METSO baserar sig på skogsärgarnas frivillighet. Skogsägaren kan skydda objekt i sin skog tidsbegränsat eller permanent som privata skyddsområden. Staten betalar ersättning för skydd och naturvård överensstämmande med handlingsplanen. Skogsägaren kan sälja skogsobjekt som skyddsområde till staten.

Skogsägaren kan be om hjälp med att bedöma objektet av närings-, trafik och miljöcentralen (NTM-centralen), Finlands skogscentrals regionenhet eller andra skogsfackmän. När skogsägaren erbjudit ett objekt till METSO kan en expert genom fältbesök utreda om urvalskriterierna uppfylls. I detta skede binder sig inte skogsägaren till något, utan hen kan godkänna eller förkasta ersättningsförslaget.

Denna guide berättar om urvalskriterierna för METSO. De hjälper med objektets bedömning men ålägger varken skogsägaren eller myndigheten att skydda objekten. Det är NTM-centralen eller Finlands skogscentral som på basis av skogsägarans anbud beslutar om objektet är lämpligt för METSO.

Värdefulla livsmiljöer i skogen

Livsmiljöer som lämpar sig för METSO:

- Lundar
- Moskogar som är viktiga för den biologiska mångfalden
- Torvmarker som är viktiga för den biologiska mångfalden
- Skogar kring vattendrag
- Lövsumpskogar och svämskogar
- Skogbevuxna berg, stup och blockfält
- Livsmiljöer med skog på kalkberg och ultrabasisisk mark
- Solexponerade åsmiljöer
- Trädbevuxna vårdbiotoper
- Mångfaldsobjekt vid landhöjningskusten

För dessa livsmiljöer har det gjorts naturvårdsbiologiska urvalskriterier som gör att deras kvalitet kan granskas med tanke på den biologiska mångfalden. Objektet ska innehålla någon av dessa livsmiljöer och uppfylla minst ett urvalskriterium. Ju fler urvalskriterier uppfylls, desto värdefullare är objektet. Objekt som innehåller flera livsmiljöer är särskilt värdefulla, och i dem kan det också ingå områden där naturvärdena försvagats.

Förekomsten av hotade eller nära hotade djur- och växtarter som är typiska för en viss livsmiljö ökar objektets lämplighet för METSO. Urvalet kan i vissa fall gälla objekt med rika bestånd som drabbats av skogsskador, objekt i närheten av skyddsområden som självständigt utvecklar biologisk mångfald och objekt som utvecklas genom naturvårdande skötsel eller restaurering. Även rekreation och turism är fördelar vid val av objekt.

Regionala prioriteringar i METSO

De prioriterade områdets finns främst i södra och mellersta Finland och i Österbotten inklusive norra Österbotten, de västra delarna av Kajana-land och sydvästra Lappland. Objekt av mycket stor betydelse för den biologiska mångfalden har godkänts även utanför de prioriterade områdena.

Lundar

Lundar består oftast av lövträd eller blandskog med en markvegetation som är rik på örter och andra arter. I lundarna växer det vanligen också buskar.

Lundar förekommer på mull- och näringsrik mark. I lundarna i landets södra delar kan det finnas ädla lövträd som ökar objektets betydelse för mångfalden. En del av lundarna består på naturlig väg främst av granskog.

Lundar som är lämpliga som METSO-objekt

- Lundar med ett trädbestånd som är över 70 år gammalt

- Lundar som har döda stående träd och/eller lågor på över fem kubikmeter per hektar
- Lundar där det växer ädla lövträd (ek, skogslind, lönn, ask, alm och hasselbuskar)
- Övriga lundar med mångsidigt trädbestånd och karaktäristiska arter för lundar
- Lundar vid bäckar, på stränder, på kalkområden, på åsar eller vid landhöjningskusten

Lundar som är lämpliga som naturvårdsobjekt i METSO

- Lundar där gran har tagit över eller som förändrats genom mänskliga åtgärder

Förekomst

De lundar som är lämpliga objekt för METSO och som har den största artmångfalden finns i den sydligaste delen av Finland och i övriga delar av landet främst i så kallade lundcentra. De nuvarande lundskyddsområdena och de bördiga mindre lundområden som enligt skogslagen är särskilt viktiga livsmiljöer är kärnor kring vilka man kan iståndsätta METSO-lundar och utföra naturvårdande skötsel.

BILD: I lundarna finns det vanligen gamla lövträd, buskar och en mångfald av växt- och djurarter. Man sköter lundarna närmast genom att gynna lövträden.





Moskogar som är viktiga för den biologiska mångfalden

Moskogar som är viktiga för den biologiska mångfalden är vanligen gamla eller så förekommer där betydligt mer träd i olika nedbrytningsstadier än i en genomsnittlig ekonomiskog.

Moskogar som är lämpliga för METSO kan vara både stora skogsområden som innehåller olika livsmiljöer och mindre, enhetliga skogsbestånd. De bäst lämpade moskogsobjekten för METSO är ofta flera hektar stora. På stora områden kan den döda veden finnas jämnt utspridd eller koncentrerad till en viss plats. Objektets mångfald ökar om det innehåller grova, rötskadade aspar och andra gamla döda lövträd.

BILD: I skogar på frisk mo med stort inslag av död ved finns det i bästa fall rikligt med död ved av olika åldrar.

Moskogar som är lämpliga som METSO-objekt

- Gamla moskogar (över 80-100 år), som till sin struktur avviker från skötta ekonomiskogar (trädslagsfördelning, naturlig förnyelse eller skiktning)
- Moskogar med döda stående träd och/eller lågor på över fem kubikmeter per hektar

Prövning från fall till fall:

- Brandpåverkade områden med grova brandskadade träd
- Skogar och strandängar som svämmat över på grund av bävrar
- Övriga bestånd som drabbats av skogsskador, särskilt sådana som gränsar till skyddsområden, innehåller en särskilt viktig livsmiljö enligt skogslagen eller ligger nära landets östra gräns.

Moskogar som är lämpliga som naturvårdsobjekt i METSO

- Skogar som gränsar till eller ligger i omedelbar närhet av skyddsområden och som har betydelse med tanke på artskyddet och vars mångfaldsvärden kan ökas med hjälp av naturvårdande skötsel såsom naturvårdsbränning
- Bestånd som brunnit eller varit föremål för hyggesbränning och där brandskadad ved lämnats kvar

Förekomst

Moskogar som är viktiga för den biologiska mångfalden finns i hela landet och är den viktigaste livsmiljön för METSO-handlingsplanen. I landets södra del kan objekten också omfatta skogar nära skyddsområden vars trädbestånd är i utveckling eller skogar som kräver naturvårdande skötsel.

Torvmarker som är viktiga för den biologiska mångfalden

METSO-handlingsplanen främjar frivilligt myrskydd. Lämpliga objekt för METSO är olika typer av trädbevuxna torvmarker (kärr och myrar), torvmarkers randskogar och områden med sammanhängande vattenhushållning som innehåller öppna torvmarker. Trädbevuxna torvmarker lämpar sig för METSO också som enskilda objekt.

Av de trädbevuxna torvmarkerna är särskilt kärr med granbestånd gynnade också om de är i restaureringsdugligt skick. Av tallmyrar gynnas objekt som är odikade och vars trädbestånd är i naturliknande tillstånd. Hos torvmarksobjekt som är restaureringsdugliga och har vattenhushållning i naturliknande tillstånd kan dikning ha förändrat livsmiljön, men det karaktäristiska artbeståndet finns kvar och området kan nästintill återställas ursprungstillstånd med hjälp av naturvårdsåtgärder och skötsel.

Torvmarker som är lämpliga som METSO-objekt

- Kärr, myrar och torvmarkers randskogar som karaktäriseras av vattenhushållning i naturtillstånd eller naturliknande tillstånd och ett mångsidigt bestånd av träd
- Sammanhängande områden som består av torvmarker, försumpade moar och randskogar med vattenhushållning i naturtillstånd eller naturliknande tillstånd
- Brunmossar, rikkärrs-tallkärr och näringsrika mossar med randskog som har vattenhushållning i naturtillstånd eller restaureringsdugligt tillstånd

Torvmarker som är lämpliga som naturvårdsobjekt i METSO

- Dikade torvmarker och torvmarkskomplex med randskog som befinner sig i omedelbar

närhet av skyddsområden och vars vattenhushållning kan återställas i naturliknande tillstånd

- Alla kärr som är restaureringsdugliga
- Övriga torvmarker som kan restaureras med naturvårdsåtgärder och där en restaurering förbättrar livsbetingelserna för de arter som minskat

Förekomst

Torvmarker som är viktiga för den biologiska mångfalden finns i hela landet. I METSO-handlingsplanen skyddas i synnerhet torvmarker i södra delen av landet.

Kärr och myrar förekommer både som små fläckar i dälдер och sänkor i moskogar och i form av bestånd i anslutning till stora öppna torvmarker. Torvmarkernas kanter är övergångszoner med ett mångsidigt trädbestånd och ofta en mångfald arter.

BILD: Getpors och martallar
trivs på myrarna



BILDER: TIMO SOMINEN JA AARNO TORVINEN





Skogar kring vattendrag

Till skogar kring vattendrag räknas trädbevuxna livsmiljöer som är viktiga för den biologiska mångfalden på stränderna till källor, bäckar, rännilar, små älvar samt tjärnar och sjöar. Betydelsefulla METSO-objekt är stora sammanhängande områden av skogar kring vattendrag, men också enskilda mindre objekt kan vara mycket värdefulla för den biologiska mångfalden.

Genom att bevara och sköta skogar kring vattendrag kan man bilda ett nätverk av livsmiljöer där det ingår lövsumpskogar, moskogar med betydelse för den biologiska mång-

falden, lundar och kärr som är lämpliga METSO-objekt.

Skogar kring vattendrag som är lämpliga som METSO-objekt

- Närliggande skogar till vattendrag och rännilar med vattenhushållning i naturtillstånd eller naturliknande tillstånd som har ett trädbestånd med sådana strukturella drag som har betydelse för den biologiska mångfalden.
- Skogar i naturtillstånd eller naturliknande tillstånd invid källområden, gölar, sipperytor och bäckar samt närliggande skogar

- Skogar nära vattendrag på kalkområden.

Skogar kring vattendrag som är lämpliga som naturvårdsobjekt i METSO

- Restaureringsdugliga närskogar till småvatten, rännilar och källor

Förekomst

Bevarande, naturvårdande skötsel och restaurering av skogar kring vattendrag tryggar mångfalden och främjar vattenskyddet i hela landet.

BILD: Vattendrag med närliggande skogar är mångsidiga livsmiljöer som ofta skiljer sig från andra skogar med avseende på arterna och de strukturella dragen i trädbeståndet.

Lövsumpskogar och svämskogar

Svämskogar vid älvar och åar med naturlig översvämningsrytm och lövsumpskogar vid stränder med vattenhushållning i naturliknande tillstånd och flera olika trädarter är värdefulla för mångfalden. I svämskogar sker översvämnningar sporadiskt. Sumpskogar har däremot vanligen permanenta våta områden. Många svämskogar och sumpskogar är naturligt små till arealen. Svämskogar och sumpskogar består i allmänhet av rötskadad löv- eller blandskog. I svämskogar kan man ofta observera ett tunt skikt av slam vid roten av trädstammarna.

Lövsumpskogarna domineras vanligen av lövträd. I lövsumpskogarna finns det ställvis höga trädsocklar, död ved och gamla alar eller björkar. Lövsumpskogar förekommer förutom vid sjöar, åar och havsstränder också vid kanten av torvmarker och

vattendrag. Även närliggande buskmader och öppna mader kan införlivas som METSO-objekt.

Lövsumpskogar och svämskogar som är lämpliga som METSO-objekt

- Skogar vid å- och älvstränder som regelbundet översvämmas
- Lövsumpskogar och svämskogar vid sjöstränder
- Aldominerade lövsumpskogar vid havsstränder

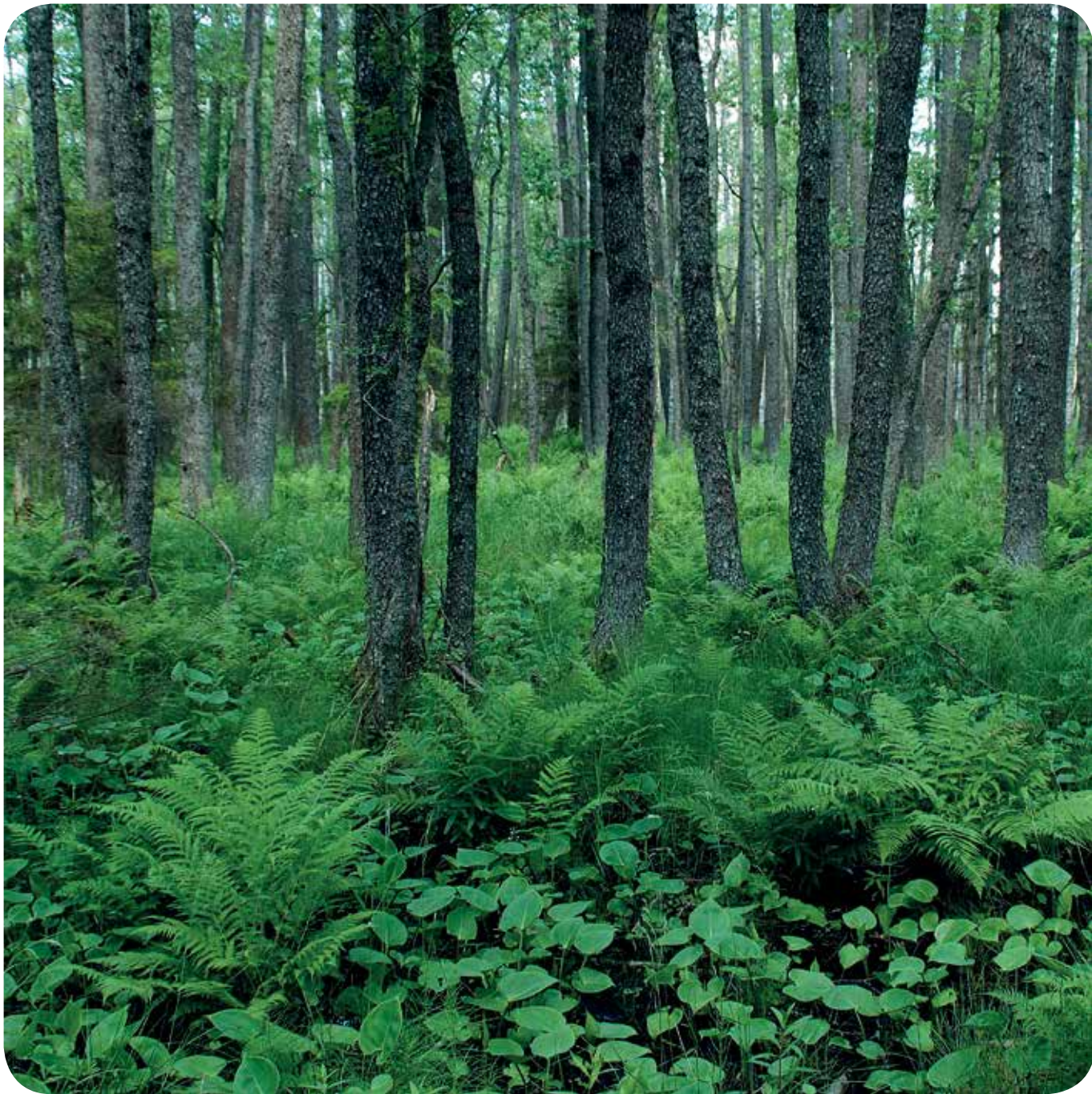
Lövsumpskogar och svämskogar som är lämpliga som naturvårdsobjekt i METSO

- Skogar intill vattendrag där vattenhushållningen kan restaureras
- Lövsumpskogar och svämskogar där man producerar död ved eller gynnar lövträd

Förekomst

I METSO-området finns det lövsumpskogar och svämskogar främst längs Östersjökusten, längs åar och älvar som rinner ut i Östersjön och vid sjöar och vattendrag i inlandet. Mindre svämskogar och lövsumpskogar förekommer ofta i samband med småvatten.

BILD: Klibbalsmaderna hör till de livsmiljöer som har stor betydelse för mångfalden. Där finns krävande arter som är typiska för gamla lövskogar, stränder, småvatten och fuktiga lundar.





Skogbevuxna berg, stup och blockfält

Skogar som växer på bergskrön och intill stup och blockfält och som har ett mångsidigt och gammalt trädbestånd räknas som värdefulla METSO-objekt, liksom även skogar i deras omedelbara närhet.

Skogbevuxna berg, stup och blockfält som är viktiga för mångfalden utgör ofta ett nätverk av livsmiljöer tillsammans med andra METSO-objekt. Särskilt sådana objekt som är flera hektar stora och som innehåller olika livsmiljöer är lämpliga för METSO.

BILD: Klippiga och branta bergssluttningar kan ha ett mångsidigt trädbestånd och ett stort inslag av död ved.

Skogbevuxna berg, stup och blockfält som är lämpliga som METSO-objekt

- Skogar med bergig terräng och blockfält med gammalt trädbestånd (över 120 år) där det finns döda lågor, torrakor och/eller gamla tallar med sköldbark
- Skogar i naturliknande tillstånd med ett gammalt trädbestånd på branta klippssluttningar och klippstup med närskogar
- Skogar med bergig terräng, stup och blockfält med döda stående träd och/eller lågor på över fem kubikmeter per hektar
- Stora områden med varierande form som innehåller skogar med bergig terräng, stup och blockfält med ett flertal livsmiljöer som lämpar sig för METSO

Skogbevuxna berg, stup och blockfält som är lämpliga som naturvårdsobjekt i METSO

- Skogar med bergig terräng, stup och blockfält som utvecklas med naturvårdande skötsel, till exempel genom att tillföra död ved eller genom hyggesbränning

Förekomst

De skogbevuxna berg, stup och blockfält som tryggas genom METSO förekommer främst i programmets prioriterade områden.

Livsmiljöer med skogar på kalkberg och ultrabasisisk mark

Skogar på kalkberg och ultrabasisiska marker är mycket sällsynta i Finland. Många av objekten är naturligt små till ytan. Den låga surhetsgraden i marken på kalkberg gör områdena näringsrika. Artrikedomen är ofta stor och arterna skiljer sig från dem som förekommer på andra berg och i andra skogar.

En betydande del av växttäcknet på kalkberg och kalkblocksområden består av så kallade kalkkrävande och kalkgynnade arter. På kalkberg förekommer öppna och ljusa livsmiljöer såsom bergsångar och olika trädbevuxna livsmiljöer, till exempel torra och friska lundar. Också skuggiga barrskogar med slutet krontak och fuktiga klippytor är livsmiljöer för vegetation som trivs på kalkberg. Våta kalkmarker har ett karaktäristiskt artbestånd.

Vegetationen på ultrabasisiska berg - närmast serpentenberg - är knapp och avviker klart från omgivningen

ifråga om arterna. Träden på ultrabasisiska klippor är klenvuxna.

Skogar på kalkberg och ultrabasisisk mark som är lämpliga som METSO-objekt

- Trädbevuxna och öppna livsmiljöer på kalkberg och kalkblocksområden där det finns kalkkrävande eller kalkgynnade arter
- Kalkpåverkade lundar och moskogor i kalkområden samt närliggande våtmarker
- Ultrabasisiska serpentenberg, moar, blockfält och grusbäddar av serpentin samt övriga närliggande livsmiljöer med artbestånd typiska för ultrabasisiska områden

Skogar på kalkberg som är lämpliga som naturvårdsobjekt i METSO

- Skogar på kalkberg och ultrabasisisk mark som har förändrats genom mänsklig verksamhet

Förekomst

Kalksten förekommer ställvis i hela landet, men de största förekomstområdena är koncentrerade till sydvästra Finland, norra Savolax, norra Karelen, trakterna kring Kimito i norra Österbotten, kedjan av skogsfjäll i Kajana, trakterna kring Torneå och Tervola ("lapska triangeln"), norra Kuusamo, Kittilä samt trakterna kring Pelkosenniemi och Salla.

Ultrabasisiska serpentenberg är mycket sällsynta. Objekten förekommer mest i östra Finland och mellersta Lapland.

BILD: Det finns en mångfald växt- och insektsarter på kalkbergen och de avviker från arterna på andra berg. Öppna livsmiljöer på kalkberg behöver vård för att kunna bevaras.





Solexponerade åsmiljöer

Typiskt för solexponerade åsmiljöer är att trädbeståndet länge varit glest, vilket har garanterat tillräckligt med ljus och värme för arterna i dessa livsmiljöer. Marken är ofta fläckvis öppen och sandig.

Solexponerade miljöer som är värdefulla med avseende på arterna finns förutom på åssluttningar också på sandiga åsmoar, i dynskogar, vid sandstränder och på öppna platser som uppstått på åsområden till följd av mänsklig verksamhet. Solexponeringen är som kraftigast på branta åssluttningar som vetter mot sydost-väst. Bevarandet av de solexponerade miljöerna kräver upprepade naturvårdsåtgärder, såsom gallring i trädbeståndet och

exponering av markytan. Hyggesbränning är också lämplig som vård av solexponerade miljöer.

Solexponerade åsar som är lämpliga som METSO-objekt

- Solexponerade sluttningar och sandiga åsmoar som har ett glest trädbestånd med luckor
- Objekt som är viktiga för det karaktäristiska artbeståndet i solexponerade områden

Solexponerade åsar som är lämpliga som naturvårdsobjekt i METSO

- Solexponerade miljöer där skogen vuxit sig alltför tät

Förekomst

Solexponerade åsmiljöer förekommer i hela landet, men de mest betydande objekten med avseende på åsarterna finns i METSO-området. Betydande METSO-objekt som består av åssluttningar eller sandiga åsmoar finns särskilt på Salpausselkä och på de stora långsgående åsarna i Tavastland. På åsöar, på dyner och i dynskogar vid kusten och i inlandet samt på sandstränder förekommer det också solexponerade miljöer.

BILD: Branta och öppna åssluttningar är solexponerade miljöer som är betydande med avseende på arterna. För att bevara dem krävs upprepade naturvård.

Trädbevuxna vårdbiotoper

Till de trädbevuxna vårdbiotoperna räknas olika mellanformer av skog och äng, allt från skogsbeten till hagmarker och lövängar. De har uppstått till följd av traditionell boskapsskötsel och svedjebbruk, lövängsskötsel, bete och höbärgning.

Bevarandet av alla trädbevuxna vårdbiotoper kräver upprepade naturvårdande åtgärder, såsom röjning, slåtter och speciellt bete. Typiskt för trädbevuxna vårdbiotoper är det glesa trädbeståndet, lövträdsdominansen och den fläckvisa ängsvegetationen. Gamla rötskadade lövträd är alltid värdefulla för mångfalden. Det lönar sig att sköta trädbevuxna vårdbiotoper i samband med öppna vårdbiotoper,

såsom ängar. Då är det lättare att trygga fortsatt skötsel och bete.

Trädbevuxna vårdbiotoper som är lämpliga som METSO-objekt

- Hagar och skogsbeten med stor artmångfald
- Sammanhängande områden av olika vårdbiotoper

Trädbevuxna vårdbiotoper som är lämpliga som naturvårdsobjekt i METSO

- Vårdbiotoper där skogen har tagit över

Ekonomiskt stöd kan beviljas för vård och restaurering av värdeful-

la trädbevuxna vårdbiotoper. Den regionala NTM-centralen ger mer information om stödssystemet.

Förekomst

De trädbevuxna vårdbiotoperna har blivit sällsynta i hela landet. Alla trädbevuxna vårdbiotoper passar därför som METSO-objekt.

BILD: Här pågårröjning av en hagartad vårdbiotop. Bevarandet av trädbevuxna vårdbiotoper kräver upprepade naturvård.





Mångfaldsobjekt vid landhöjningskusten

Landhöjningen leder till att trädslagsfördelningen samt bottenvegetationen och växtplatstyperna i skogarna förändras kraftigt med tidens gång. Till mångfaldsobjekten i skogarna på landhöjningskusten hör skogarnas och torvmarkernas successionsserier, flader och små sjöar med närliggande skog, strandängar och mader samt trädbevuxna vårdbiotoper.

De helheter som skogarna och torvmarkerna bildar är viktiga med tanke på mångfalden. Så enhetliga successionsserier som möjligt och områden innehållandes olika livsmiljöer är de allra viktigaste som METSO-objekt.

BILD: Typiskt för landhöjningskusten är att växtplatserna blir allt kargare och att trädslagsfördelningen förändras i och med landhöjningen Strandens busksnår och lundar får först inslag av gran och utvecklas efter en längre tid till tallskogar.

Skogar vid landhöjningskusten som är lämpliga som METSO-objekt

- Successionsserier i skogar och torvmarker samt områden med olika livsmiljöer på landhöjningskusten
- Löv- och barrskogar i naturliknande tillstånd vid kusten och på öar
- Enstaka livsmiljöer som hör till successionsserier i skogar och torvmarker
- Strandsumpskogar och mader i naturliknande tillstånd invid flader och små sjöar.

Skogar vid landhöjningskusten som är lämpliga som naturvårdsobjekt i METSO

- Trädbevuxna vårdbiotoper med angränsande strandängar
- Skogar och torvmarker med försämrat naturtillstånd, men där vattenhushållningen kan restaureras.

Förekomst

Landhöjningen påverkar skogarnas och torvmarkernas struktur ända ner till Skärgårdshavet och Finska viken. Mest representativ är naturen på landhöjningskusten vid Bottenviken och Kvarken, där det finns successionsserier av livsmiljöer i skog och torvmark som är attraktiva för METSO-handlingsplanen. Enstaka lämpliga skogar och torvmarker i olika utvecklingsskeden förekommer från Finska viken till Bottenviken.



PDF-version av broschyren: www.metsopolku.fi/sv-fi > Material



Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment



Miljöministeriet
PB 35, 00023 STATSRÅDET
Tfn 0295 16001 (statsrådets växel)
www.ym.fi/sv

Jord- och skogsbruksministeriet
PB 30, 00023 STATSRÅDET
Tfn 0295 16001 (statsrådets växel)
www.mmm.fi/sv



4041 0017
Trycksak